

PROGRAM ODBUDOWY POPULACJI ZWIERZYNY

DROBNEJ W POWIECIE WOLSZTYŃSKIM

I ETAP

**Program redukcji drapieżników
w obwodach łowieckich dzierzawionych przez
koła łowieckie na terenie powiatu
wolsztyńskiego**

*Opracowany na sugestię Marszałka Województwa Wielkopolskiego pod patronatem
Starosty Wolsztyńskiego w trosce o równowagę w środowisku przyrodniczym i ratowanie
gatunków, których dalsze występowanie w Wielkopolsce jest zagrożone.*

2009-06-16

Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa

POWIAT WOLSZTYŃSKI

- w obecnych granicach istnieje od 1 stycznia 1999 roku. Geograficznie teren powiatu łączy kraj Wysoczyzny Leszczyńskiej i Pradoliny Warszawsko – Berlińskiej. Atutem wynikającym z tego położenia jest obfitość lasów i jezior, które stanowią 1/3 obszaru powiatu. To zaś sprzyja rozwojowi turystyki w takich miejscowościach jak: Wieleń, Osłonin, Rudno, Wilcze, Karpicko, Grójec Wielki, Boruja. W skład powiatu wchodzi trzy gminy: Przemęt, Siedlec i Wolsztyn . Na terenie powiatu wolsztyńskiego wydzielonych zostało 13 obwodów łowieckich o łącznej powierzchni 62 443 ha, które dzierżawi 10 kół łowieckich. Lasy Państwowe, których powierzchnia stanowi około 1/3 powierzchni obwodów łowieckich administrowane są przez Nadleśnictwa w Kościanie i Wolsztynie, niewielka część lasów jest w administracji Nadleśnictwa Babimost i Sława.

Obwody łowieckie powiatu wolsztyńskiego – rozporządzenie Nr 32/2004 Wojewody Wielkopolskiego z dnia 19 marca 2004 r. w sprawie podziału województwa wielkopolskiego na obwody łowieckie (Wielk.04.42.1022).

1. Obwód Łowiecki Nr 352 "TUCHARZA" (Nr 20)

Powierzchnia – 5,390 ha – leśny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 28 „DROP” w Poznaniu**

2. Obwód łowiecki Nr 353 "GODZISZEWO" (Nr 21)

Powierzchnia – 5.670 ha – polny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 94 „ODYNIEC” w Bełcinie**

3. Obwód łowiecki Nr 354 „WOLSZTYN” (Nr 34)

Powierzchnia 4.400 ha – leśny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 93 „DIANA” w Wolsztynie**

4. Obwód łowiecki Nr 355 „ŻODYŃ” (Nr 35)

Powierzchnia 5.770 ha – polny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 93 „DIANA” w Wolsztynie**

5. Obwód Nr 356 „KOPANICA” (Nr 36)

Powierzchnia – 3.880 ha – leśny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 95 „CZAPLA” w Chobienicach**

6. Obwód Łowiecki Nr 357 „TORFIARNIA” (Nr 2)

Powierzchnia - 4158 ha – polny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 37 „KACZOR” w Rakoniewicach.**

7. Obwód łowiecki Nr 358 „KLUCZEWO” (NR 3)

Powierzchnia: 4.665 ha - polny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 9 „KNIEJA” w Śmiglu.**

8. Obwód Łowiecki Nr 359 „NOWA DĄBROWA” (Nr 48)

Powierzchnia: 3.800 ha - polny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 37 „KACZOR” w Rakoniewicach.**

9. Obwód łowiecki Nr 360 „KĘBŁOWO” (Nr 49)

Powierzchnia: 6.340 ha - polny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 3 „SZARAK” w Strzyżewicach.**

10. Obwód łowiecki Nr 361 „OBRA DOLNA” (NR 50)

Powierzchnia: 3.810 ha - polny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie „ŻURAW” w Babimoście**

11. Obwód Łowiecki Nr 362 „ŚWIĘTNO” (Nr 55)

Powierzchnia: 4.025 ha - leśny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 24 „WYDRA” w Świętnie.**

12. Obwód łowiecki Nr 363 „BŁOTNICA” (Nr 12)

Powierzchnia: 3.345 ha – polny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 100 „DZIK” w Mochach**

13. Obwód łowiecki Nr 364 „MOCHY” (Nr 13)

Powierzchnia: 7.190 ha - polny

Dzierżawca: **Koło Łowieckie Nr 100 „DZIK” w Mochach.**

I. WSTĘP

Las to wspólny świat roślin i zwierząt, to przez całe dzieje świata naturalnym uzupełnieniem tego są łowiectwo i myśliwi, jako dopełnienie leśnej przyrody. Człowiek polował zaspakajając swoje potrzeby bytowe. Przez wieki zmieniała się forma i potrzeba polowania. Współczesny myśliwy dysponuje bardzo precyzyjną bronią, a obecne łowiectwo to wielka sztuka współżycia z żywą przyrodą i umiejętność brania z jej darów tyle ile można nie naruszając źródła jej bogactwa. Myśliwi to środowisko o własnej tożsamości i własnych interesach, a także unikalnej wiedzy w wielu dziedzinach związanych z przyrodą i jej ochroną. Cywilizacja ubiegłego wieku doprowadziła do ogromnego wpływu człowieka na środowisko i sprawiła, że kontrola (myśliwych) nad zwierzyną wolno żyjącą jest konieczna w stosunku do ilości zwierzyny grubej mając na uwadze interesy leśników i rolników – szkody łowieckie, jak i zwierzyny drobnej, która jest na skraju wyginięcia, być może za sprawą nadmiernej ilości szkodników i drapieżników łowieckich, niektóre bowiem od wielu lat są pod całoroczną ochroną.

Myśliwi, to grupa ludzi o dużej wiedzy przyrodniczej, dobrze przygotowana do spełnienia postawionego przez Ministra Środowiska zadania, gospodarowania zwierzętami łownymi na podstawie ustawy – Prawo łowieckie.

Opracowanie powiatowego programu redukcji drapieżników jest doskonałą okazją do nakreślenia krótkiej historii łowiectwa w naszym regionie w ostatnich 50 latach, zaznaczenia

zmian, które w tak krótkim czasie nastąpiły szczególnie w pozyskaniu gatunków zwierząt łownych. W czerwcu 1968 r. „*Głos Wolsztyński*” zamieścił art. pod tytułem „*Najlepsi myśliwi*” cyt.

„Ze sprawozdania z działalności Powiatowej Rady Łowieckiej złożonego przez łowczego powiatowego dowiadujemy się, że w łowieckim roku gospodarczym odstrzelono:

- 47 jeleni,
- 169 saren,
- 133 dziki,
- 1716 zajęcy,
- 195 kuropatw,
- 107 królików,
- 115 dzikich kaczek

Koła Łowieckie dostarczyły również cennych dewiz dla gospodarki narodowej za odstrzelone dwa jelenie odstrzelone przez myśliwych zagranicznych oraz odłowionych na eksport do Francji 185 żywych zajęcy. Pozyskanie dzików w stosunku do lat ubiegłych wzrosło o 49%.”

Z podsumowania pozyskanej zwierzyny w 1968 r. widać jak znacznie uległo pozyskanie zwierzyny w ostatnich latach. Na zajęce, króliki, kuropatwy praktycznie nie polujemy od 20 lat. Głównymi gatunkami obecnie pozyskiwanymi jest jeleń, daniel, sarna, dzik, lis, jenot, dzika kaczka.

Wyjaśnienia przyczyn zaistniałej sytuacji podejmują się uczelnie, Ośrodki Doświadczalne Polskiego Związku Łowieckiego, myśliwi, jak dotąd nie widać efektów

poprawy. Do najczęściej wymienianych przyczyn należą choroby, chemizacja stosowana w rolnictwie, wielko – obszarowa gospodarka rolna , mechanizacja rolnictwa i szkodnictwo łowieckie czyli drapieżniki zarówno skrzydlate, jak i czworonożne.

Nie jest celem niniejszego opracowania wskazanie przyczyny tej sytuacji nie mniej jednak na podstawie obserwacji i stanu zajęcy w Niemczech wyeliminować należałoby przyczynę intensywnej mechanizacji i chemizacji rolnictwa, gdzie przy bardzo wysokiej kulturze rolnej stan zajęcy jest duży. Przy czym należy zauważyć wielką dbałość myśliwych o łowieckie zagospodarowanie, a szczególnie likwidację drapieżników łowieckich, które w znacznym stopniu pomniejszają stany zwierzyny drobnej. Istnieje ścisła zależność między dynamiką liczebności lisów, a stanem drobnych gryzoni. Zmiany dostępności tego pokarmu mogą intensywnie oddziaływać na liczebność lisów. Zwiększanie się liczebności lisa jest związane z coraz lepszym radzeniem sobie tego gatunku w przekształconym środowisku, na przykład intensywniej zasiedla otwarty krajobraz rolniczy i tereny podmiejskie coraz częściej korzysta z odpadów dostarczanych przez człowieka. Wykładanie od 1993 r. przynęt z doustną szczepionką przeciwko wściekliźnie na zachodzie kraju, a potem także w innych rejonach doprowadziło do niekontrolowanego przyrostu tego gatunku. Pojawił się jenot, który wcześniej praktycznie nie występował. Pozyskanie tego gatunku z roku na rok wzrasta. O wpływie drapieżników na populację zwierzyny drobnej doskonale świadczy opis w książce autorów W. Walewskiego, S. Konarskiego wydanej przez PWRiL w 1957 r. pod tytułem „Bazanty” cyt.

„Walka z wszelkiego rodzaju szkodnikami jest warunkiem osiągnięcia dużego nasilenia pogłowia bażantów. Pogłowie bażantów, kuropatw i zajęcy zależy od stopnia ograniczenia

w terenie ilości szkodników. Trzeba sobie zdawać z tego sprawę, że każdy szkodnik potrafi zniszczyć w sezonie parę sztuk zwierzyny. W danych warunkach siedliskowych i karmowych energiczne tępienie szkodników może przyczynić się do kilkakrotnego zwiększenia pogłowia zwierzyny drobnej. W latach dwudziestych minionego wieku przeprowadzono obserwację w pewnym 1000 hektarowym gospodarstwie, gdzie przy mniej więcej jednakowych warunkach hodowlanych, a w zasadzie różnym tylko nasileniu tępienia szkodników, zanotowano następujące wyniki.

Wpływ liczby odstrzelonych szkodników na liczbę upolowanej zwierzyny drobnej.

Rok łowiecki	Liczba sztuk upolowanych szkodników	Liczba sztuk upolowanej zwierzyny drobnej
1923/24	185	885
1924/25	227	606
1925/26	479	2543
1926/27	391	3030
1927/28	370	3283
1928/29	460	2232
1929/30	272	917
1930/31	495	3489

Z obserwacji tej jasno wynika, że nawet bardzo ciężka zima, - 1928/29 – nie wpłynęła tak ujemnie na zwierzostan, jak zmniejszenie nasilenia ograniczenia ilości szkodników w 1929/30 r. Przykład ten ilustruje wpływ redukowania ilości szkodników w terenie na stany zwierzyny drobnej. Normowanie ilości szkodników jest nieodzownym warunkiem utrzymania wysokiego stanu pogłowia zwierząt i ptaków łownych. Autorzy dalej podają, że – para wron wyrządza większe szkody niż jeden lis. Obserwacje wykazują, że w czasie wiosny para wron wytepi przeciętnie 10 małych zajęcy i 50 młodych bażantów lub kuropatw.”

Niewiarygodne liczby, gdyby wszystkie pomniejszyć np. do 1%, to jeszcze wskazywałyby stany zwierzyny drobnej wielokrotnie wyższe od występujących obecnie w naszych łowiskach w przeliczeniu na 1000 ha obwodu łowieckiego. Choć przykład stary to doskonale obrazuje wpływ drapieżników na stany zwierzyny drobnej, a w naszych warunkach także i sarny. Wdaje się, że nasze starania mające na celu redukcję drapieżników po paru latach przyniosą widoczne efekty.

II. WPŁYW ODSTRZAŁU DRAPIEŻNIKÓW NA LICZEBNOŚĆ I STRUKTURĘ POPULACJI.

Pozyskanie łowieckie jest jednym z czynników, który może wpływać na zgęszczenie populacji lisów, Oddziaływanie to zależy od intensywności odstrzału i liczby sezonów objętych pozyskaniem, a także pory roku podczas, której polowano. Zmniejszenia liczebności możemy spodziewać się w przypadku, gdy poziom pozyskania osiąga lub przekracza wielkość przyrostu zrealizowanego w populacji lisów. Odstrzał nie jest bowiem jedyną przyczyną śmiertelności lisów. Przyrost zrealizowany w Polsce ocenia się na 115% - 130% stanu wiosennego. Stąd spadek liczebności powinien nastąpić przy pozyskaniu na poziomie 100-150% liczebności wiosennej. Dotyczy to jednak sytuacji, w której intensywny odstrzał prowadzony jest na dużym terenie. W przeciwnym razie ubytki powodowane eksploatacją łowiecką są kompensowane przez migracje. Dlatego przy próbach regulacji liczebności lisów w skali jednego obwodu, intensywność pozyskania musi być wyższa. Stąd, aby działania zmierzające do ograniczenia liczebności lisów były skuteczne, niezbędny jest systematyczny, intensywny odstrzał tych drapieżników na dużym areale np. kilku lub

kilkunastu obwodów łowieckich. Silna aktywność myśliwych w walce z lisem potrzebna jest przede wszystkim zwierzynie drobnej, która bez pomocy ze strony myśliwych będzie na tym samym poziomie lub zmniejszy swoją liczebność. Wykazano, że przez udane polowania na lisy można osiągnąć stan wiosenny osobników dorosłych na poziomie 3-5 sztuk na 1000 ha. Jest to zaledwie krytyczna granica, której przekroczenie wyraźnie ogranicza liczebność zajęcy, kuropatw i bażantów. Poza tym działania mogą być skuteczne pod warunkiem, że redukcję lisów przeprowadza się na bardzo dużej powierzchni. Intensywne polowania na pojedynczych obwodach przynoszą tylko okresowe spadki liczebności. W warunkach polskich łowisk, w ramach istniejących u nas możliwości prawnych oraz stopnia aktywności myśliwych, trudno jest zahamować stale rosnącą liczebnie, wolną od wścieklizny populację lisa.

III. DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU UREGULOWANIE POPULACJI LISÓW I INNYCH DRAPIEŻNIKÓW NA TERENIE POWIATU WOLSZTYŃSKIEGO.

W celu znacznego ograniczenia populacji lisów należy podjąć następujące działania:

- 1) Określić pięcioletni okres trwania programu zaczynając od sezonu łowieckiego 2009/10.**
- 2) W rocznych planach łowieckich planować pozyskanie lisów do poziomu 200 % wykazanych wiosennych stanów.**
- 3) W kolejnych sezonach określać liczebność metodą liczeń reflektorowych i weryfikować plany pozyskania dla poszczególnych sezonów do momentu spadku liczebności populacji lisów do takiej ilości, aby zagęszczenie osiągnęło przedział 2-3 osobników na 1000 ha.**

- 4) Po uzyskaniu zakładanego stanu liczebnego, obniżyć pozyskanie do 100 -130% zinwentaryzowanych stanów wiosennych, a następnie modyfikować tą wielkość w zależności od zmian liczebności pogłowia lisa.
- 5) Prowadzenie ewidencji pozyskanych zwierząt przez łowczych poszczególnych kół łowieckich i przekazanie sprawozdania na koniec roku gospodarczego tj. 31marca, podając listę myśliwych, którzy dokonali odstrzału lisów i innych drapieżników wg dzierzawionych obwodów łowieckich.
- 6) Doprowadzić do wzrostu udziału i aktywności kół łowieckich i myśliwych polujących na lisy, poprzez premiowanie ostrzału z wykorzystaniem środków budżetowych kół i jednostek samorządu terytorialnego.
- 7) Organizowanie przez Zarządy Kół Łowieckich specjalnych polowań zbiorowych na lisy, szczególnie w styczniu, lutym w soboty i niedziele tj. polowania grupowe.
- 8) Popularyzowanie mniej znanych, ale skutecznych metod polowania (nęćiska, polowanie z norowcami w norach i stogach, polowanie na wab, polowanie na młode lisy zaraz na początku sezonu łowieckiego, polowania nocne i w sztucznych norach),
- 9) „Doprowadzenie do wydłużenia maksymalnie okresu polowań, a w obwodach introdukcji zająca, kuropatwy i bażanta odstrzał drapieżników powinien odbywać się przez cały rok” (stosowne rozporządzenie Ministra Środowiska).
- 10) W celu przyspieszenia redukcji ilości lisów na terenie powiatu stosowne jest wykorzystanie w ramach możliwości organizacyjnych i prawnych, pułapek żywołownych do odłowu drapieżników.
- 11) Upoważnienia wystawiane myśliwym na odstrzał drapieżników powinny być wystawiane na więcej niż 1 sztukę.

12). Myśliwych szczególnie przykładających się do tępienia drapieżników należy premiować, np. dodatkowymi upoważnieniami na odstrzał indywidualny, zwłaszcza zwierzyny trofeowej, zaliczaniem godzin na poczet prac gospodarczych lub premiami finansowymi.

13) Wprowadzanie w zakresie koła łowieckiego współzawodnictwa w zakresie pozyskania drapieżników, ogłaszanie króla polowań na drapieżniki.

VI. Regulamin premiowania kół łowieckich i myśliwych związanego z redukcją drapieżników na terenie Powiatu Wolsztyńskiego obowiązującego od sezonu łowieckiego 2009/2010.

- 1) Regulamin określa formę oraz sposób wynagradzania kół łowieckich oraz myśliwych w związku z osiągnięciami w zakresie redukcji lisów i drapieżników na terenie Powiatu Wolsztyńskiego.
- 2) Założenia niniejszego regulaminu będą realizowane na podstawie ewidencji pozyskanych lisów i drapieżników przekazywanych w formie sprawozdania do Starostwa Powiatowego do dnia 5 kwietnia każdego roku wg załączonego wzoru dla każdego obwodu łowieckiego przez upoważnione osoby reprezentujące koła łowieckie.
- 3) Konkurs indywidualny:
 - zwycięzcą zostanie myśliwy, który dokona odstrzału największej ilości lisów i drapieżników na terenie Powiatu Wolsztyńskiego w sezonie łowieckim (przyjmując, że każda upolowana sztuka stanowi 1 punkt).

- zwycięzca otrzyma nagrodę główną oraz tytuł „**Najlepszego Lisiarza Powiatu Wolsztyńskiego**”;
- z *pośród* 10 najlepszych „**lisiarzy**” wylosowany zostanie uczestnik konkursu, który otrzyma nagrodę niespodziankę,
- zdobywcy miejsc od 1-10 otrzymają listy gratulacyjne oraz zaproszeni zostaną na uroczyste podsumowanie konkursu na strzelnicy myśliwskiej w miejscowości „Krutla”, gdzie odbędą się skrócone zawody finalistów „programu” i dwóch wytypowanych członków Zarządu KŁ biorących udział w programie (np. strzelanie do lisa na 100 m i strzelanie do lisa w przebiegu na 35 m).
- inne formy nagradzania uczestników będą uzależnione od dostępnych środków finansowych.

4) Konkurs dla kół łowieckich dzierżawiących obwody łowieckie na terenie Powiatu Wolsztyńskiego:

- w konkursie mogą brać udział koła łowieckie dzierżawiące obwody łowieckie na terenie Powiatu Wolsztyńskiego wymienione we wstępie do niniejszego programu,
- dla zwycięzcy konkursu jego organizator zakupi kuropatwy, bażanty do introdukcji w celu zasilenia łowiska,
- zwycięzca zostanie wyłoniony na podstawie złożonego sprawozdania z odstrzału drapieżników dla obwodu łowieckiego w stosunku do ilości pozyskanych sztuk na 1000 ha powierzchni obwodu łowieckiego.

Opracował: Roman Nowak

Starostwo Powiatowe w Wolsztynie

Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa

(czerwiec 2009 r.)

W niniejszym opracowaniu wykorzystano informacje zamieszczone:

- w Łowcu Polskim, Braci Łowieckiej,
- książce aut. W. Walewskiego, S. Konarskiego „Bazanty”,
- programu regulacji lisa w obwodach łowieckich na terenie powiatu kościańskiego
w celu restytucji zająca szaraka,
- biologia lisa, wykorzystano informacje zamieszczone w Internecie,
- pozyskanie lisa w latach 1992 -2002 praca magisterska Pani Izabeli Malcher
pt. Dynamika liczebności populacji lisa *Vulpes vulpes* w wybranych obwodach łowieckich
Polski Zachodniej, Uniwersytet Zielonogórski 2003 r.
- Roczne Plany Łowieckie Kół Łowieckich,